

Barne- og familiedepartementet

30.07.19

Høringssvar til forslag til ny barnevernslov

Kirkens Bymisjon har bred erfaring med arbeid innen barnevernsfeltet. I dag består barnevernstiltakene våre av Heggeli barnehjem (godkjent barneverninstitusjon med plasser for til sammen ti barn i alderen to til tolv år ved inntak), en familiehjemsavdeling med 15 fosterhjem og Nanna-Marie senter for foreldre og barn med ti godkjente plasser. I tillegg driver vi Myrsnipa samværssted på sju steder i landet, hvor vi hvert år tilrettelegger for 3.500 samvær.

Kirkens Bymisjon Oslo driver også Romano Kher – romsk kultur og ressurscenter, og har med bakgrunn i dette også sett særskilt på nasjonale minoriteters posisjon i lovforslaget.

Kirkens Bymisjon støtter hovedtrekkene i ny barnevernslov. Loven har styrket barns rett til medvirkning, og løfter frem barnets perspektiv på gode måter. Vi har likevel merknader til enkelte punkter, og vil gjennomgå disse i dette dokumentet.

Kirkens Bymisjon vil takke for et grundig og godt tilrettelagt høringsdokument. Høringsdokumentet er omfattende, og det er forbilledlig hvordan det er bygget opp på en måte som gir god oversikt. Dette er også viktig i et medvirkningsperspektiv.

Oppsummering

- Vi støtter at retten til ettervern styrkes. Barnevernsbarn kan ha behov for særskilt oppfølging i lang tid etter fylte 18 år.
- Vi støtter at sentre for foreldre og barn omtales eksplisitt i lovteksten som et frivillig hjelpetiltak.
- Vi støtter at samvær og kontakt løftes ut i en egen paragraf.
- Vi mener at barns meninger må veie tungt når det gjelder samvær. Her må det også tas hensyn til barns nonverbale uttrykk. Det bør presiseres i loven at i samvær hvor barn blir skadelidende, skal hensynet til barnet komme foran foreldrenes rett til samvær.
- Vi støtter at det utarbeides egen plan for samvær og kontakt. Vi mener det bør legges inn en rett til at foreldre får veiledning i forkant, under og etter samvær.
- Vi støtter at barns rett til forsvarlig omsorg i fosterhjem lovfestes, og at det lovfestes krav om generell opplæring av fosterforeldre før barn flytter inn.
- Vi støtter at det tas inn en ny overordnet bestemmelse i §1.9 som understreker at barnevernet skal ta hensyn til barns kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn på alle stadier av en barnevernssak, ikke bare når det gjelder fosterhjems plassering.
- Vi mener at § 7 og § 8 i fosterhjemsforskriften også skal gjelde barn med nasjonal minoritetsbakgrunn.

Kapittel 7 Hjelpetiltak

Styrket rett til ettervern

Departementet foreslår å utvide grensen for når ungdom kan motta ettervern til 25 år (s.98). Kirkens Bymisjon støtter dette forslaget.

Vår erfaring med de barna som har vokst opp og blitt voksne i, eller ved hjelp av våre tiltak, er at mange har komplekse og omfattende omsorgsbehov når de blir tatt inn. Flere av barna har liten eller ingen familie å søke tilbake til. Vi støtter departementets beskrivelse av denne gruppen: «Mange ungdommer har møtt store utfordringer i sin oppvekst og har mindre og mer sårbart familienettverk enn ungdom flest. Dette kan gjøre overgangen til voksenlivet særlig sårbart for dem».

En liten gruppe ungdom har også spesielle og sammensatte behov som gjør at de kan ha krav på og behov for hjelp fra andre offentlige instanser. Flere av barna som har bodd i våre fosterhjem trenger fortsatt tett oppfølging fra sine fosterforeldre etter fylte 18 år, noe vi ser at ikke blir godt gjort i tilstrekkelig grad. Det blir tatt for gitt at fosterforeldrene følger opp barna, selv om det krever mye arbeid. Vi støtter departementet i at barnevernet ikke skal påta seg oppgaver og ansvar som ligger til andre tjenester (s.98), men vi mener at barnevernet må sørge for at barna får den

hjelpen de har krav på fra andre instanser. Barnevernet bør sørge for at barna ikke blir «kasteballer» og faller gjennom i alle systemer.

Vi støtter også departementets forslag om å lovfeste at barneverntjenesten i god tid før ungdommen fyller 18 år skal informere om retten til ettervern (s.101).

Sentre for foreldre og barn

Departementet foreslår ingen større materielle endringer i reguleringen av sentre for foreldre og barn (kap 14. s.199). Kirkens Bymisjon forstår det slik at det fortsatt skal være mulig for familier å ha opphold ved sentrene både som frivillige hjelpetiltak med samtykke og som pålegg fra Fylkesnemnda. Dette støtter vi.

Departementet skriver: Valg av tiltak synes i mange tilfeller å ha sammenheng med hvilke tiltak som er tilgjengelig framfor hva som er barnets behov og situasjon, og mange familier etterspør mye tettere oppfølging» (s. 89). «Gjennomgangen viser at det blir iverksatt hjelpetiltak som ikke er i samsvar med bekymringstemaene i saken. Hjelpetiltakene er ikke i tilstrekkelig grad tilpasset barnets og familiens behov, og tiltakene synes verken omfattende eller intensive nok» (s.91).

Mange av familiene som søkes til sentre for foreldre og barn (slik som Nanna Marie senter som vi driver) er godt kjent av barneverntjenesten, og har mottatt ulike hjelpetiltak tidligere. Noen barn er også hasteplassert og gjenforenes med sine foreldre på vårt senter. Vår erfaring er at barneverntjenestene ikke kjenner godt nok til innholdet i tilbudet ved sentre for foreldre og barn. Blant annet omtales sentrene, også i deler av fagmiljøene, fortsatt som «mødre hjem».

Tidsbegrensning i tvangstiltak

Ifølge gjeldende rett gir barnevernloven §4-4 hjemmel til at Fylkesnemnda kan pålegge omsorgsendrende hjelpetiltak, der målet er å veilede foreldrene slik at de kan utføre sine omsorgsoppgaver på en måte som gir en positiv utvikling hos barnet. Vilkåret er at dette er nødvendig for å sikre barnet tilfredsstillende omsorg. Departementet foreslår at siden tvangstiltaket er så inngripende, bør det ikke være adgang til å pålegge dette i mer enn tre måneder (s.108-109).

Vi støtter forslaget om tidsbegrensning på denne type opphold. Ved sentrene er det mulig å gi en kvalifisert anbefaling om barnets fungering og om foreldrene nyttiggjør seg veiledning etter et opphold på 3 måneder.

Skille mellom hjelpetiltak og utredning

Departementet foreslår å skille mellom pålegg om hjelpetiltak og pålegg om utredning. Det er i dag ikke anledning til å pålegge opphold i sentre hvis utredning er hovedmålet (s. 109). Når barn søkes inn på sentrene i dag er det alvorlig bekymring knyttet til

omsorgssituasjonen. De fleste familiene har sped- og små barn, hvor det av hensyn til barnets alder og videre utvikling er avgjørende at hjelpetiltakene er effektive, grundige og sterke nok. Sentrene har spesialisert kompetanse på barnevernfaglig utredning og foreldreveiledning. Barnets behov og foreldrenes omsorgskapasitet kartlegges for å kunne vurdere hvilke tiltak barnet og familien trenger videre. Særsilt for tiltaket er at det er døgnbasert og det er mulig å komme tett på og være sammen med familien gjennom hele døgnet for å jobbe med endringsprosesser. Å intervenere ved at foreldrene gis veiledning og mulighet for å jobbe med egen utvikling og endring trengs for å vurdere endringspotensialet, også under et utredningsopphold. Etter vår erfaring er det derfor ikke hensiktsmessig å skille mellom pålegg om hjelpetiltak og pålegg om utredning.

En begrunnelse for å skille på hjelpetiltak og utredning er at Bufetat kan få betalingsansvar for utredningsopphold, mens veiledningsopphold skal dekkes av kommunen (s.110). Vi støtter departementets vurdering av at det når barnevernsreformen trer i kraft vil kunne føre til en viss dreining i bruken av sentrene fra hjelpetiltak til utredning (s.111). Kirkens Bymisjon er derfor sterkt bekymret for en utvikling hvor økonomi, og ikke barnets beste, vil styre hvilke tiltak familien får.

Kapittel 11 Samvær og kontakt etter omsorgsovertakelse

Om barns medvirkning

Kirkens Bymisjon mener det er bra at det ikke er, eller skal være en standardisert norm for hva som er barnets beste, men at dette dreier seg om individuelle vurderinger og tilpasninger til det enkelte barn.

Kirkens Bymisjon støtter departementets understrekning av at barn har rett til å si sin mening angående spørsmålet om samvær. Dersom barnet uttrykkelig motsetter seg samvær eller på andre måter viser sterkt motvilje når samvær skal gjennomføres, vil dette tolkes som at samvær ikke er til barnets beste. Barn bør få slippe samvær om det har gode grunner til å ikke ønske samvær med sine foreldre. Det bør i motsatt tilfelle også lyttes til barn som ønsker samvær, eller ønsker mer samvær med sine foreldre/søsken.

I vurderingen av barns mening/ytringer, og hva som kan defineres som å "uttrykkelig motsette seg", mener vi det også er viktig å stille seg noen spørsmål. Blir for eksempel barnets følelser tatt på alvor, for eksempel uttrykk for redsel? Eller må barn bevise flere ganger at redselen er ekte? Bør barneverntjenesten kunne stoppe samvær med øyeblikkelig virkning i påvente av fylkesnemndas behandling? Og hva gjør man når det er uenighet om hva som er barnets interesser?

Der hvor barnet er for lite til å kunne uttrykke sin mening verbalt, bør barneverntjenesten, sakkyndige eller andre profesjonelle med barnefaglig kompetanse

vurdere tegn og uttrykk barnet gir som kan indikere et ønske om samvær, eller en motstand mot at et samvær finner sted.

Kirkens Bymisjon mener det er bra at barn fra fylte tolv år får partsrettigheter. Barn bør selv få en selvstendig rett til å uttale seg om hvem det vil ha samvær med, samtidig som det må tas hensyn til at barnet ikke skal føle og få for stort ansvar i dette.

En større sosial familie

Kirkens Bymisjon ser det som positivt at man nå snakker mer om en sosial familie enn en biologisk familie. Det er også fint at det vurderes å involvere en større krets av personer som barnet kan ha kontakt med etter omsorgsovertagelse.

Vi støtter departementets forslag om en ny §7-1, om rett til samvær, hvor kretsen av personer som kan få samvær med barnet, utvides til å omfatte søsken barnet har et etablert familieliv med. Det er et godt signal i retning av at det i utgangspunktet bør og skal være samvær mellom søsken.

Barnets nettverk har stor betydning og «den signifikante andre» bør vurderes i forhold til samvær, uavhengig om vedkommende er biologisk familie eller har bodd sammen med barnet. Vår erfaring er at det finnes flere barn som har klart seg fint i livet tross et dårlig utgangspunkt, fordi de har hatt én betydningsfull person i sitt nettverk.

Vurdering av samvær

Foreldres rett til samvær med sitt barn, begrunnes slik vi ser det i stor grad i *det biologiske prinsipp*, som virker å være førende for lovverk og internasjonale konvensjoner. Dette er et viktig prinsipp, men det bør ikke være det absolutt styrende/førende i disse sakene. Vi viser til NOU 2012:5 *Bedre beskyttelse av barns utvikling* ledet av Magne Raundalen. Utvalget foreslår at det biologiske prinsippet bør tones ned der det er til barns beste, og gode relasjoner i barnets liv tones opp.

Vi mener det ikke presiseres godt nok i lovutkastet hva tilsynsfører/barnevern skal gjøre i saker hvor samvær oppleves belastende for barn, og hvor de viser tydelige tegn på at de mistrives og ikke ønsker å møte opp/gjennomføre samvær. Barn og foreldre skal ha rett til samvær, men barn skal også ha rett til å nekte. Kirkens Bymisjon mener barn burde få en lovfestet rett til å nekte samvær med sine foreldre. Vi mener det kan virke sterkt utviklingshindrende for et barn å måtte møte til samvær med foreldre mot barnets vilje.

Når man skal ta utgangspunkt i hva barnet selv ønsker, er det viktig å huske på at barn er lojale. Her mener vi det er viktig å merke seg funnene som OsloMet har gjort i utredningen som er bestilt i forbindelse med dette lovutkastet. De beskriver at både forskning og profesjonelle sosialarbeidere og omsorgsgivere stiller spørsmål ved den vanlige antakelsen om samvær automatisk er til barnets beste, virkelig stemmer. Kirkens Bymisjon mener dette er en problemstilling som må tas på alvor. I vårt arbeid har vi erfart flere eksempler på at samvær absolutt ikke er til enkeltes barns beste. Så lenge vi ikke har forskning som dokumenterer effekt av samvær må vi være varsomme og lytte til barns signaler og behov. Vi ber departementet initiere forskning som

dokumenterer barns erfaring og opplevelse av samvær og som undersøker effekt det har på barnet.

OsloMets utredning indikerer også at det totale omfanget av samvær må vurderes i lys av den samlede belastningen for barnet. Det kan være stressende for barn å ha samvær med mange ulike personer, eller å ha hyppige samvær og samtidig følges opp av for eksempel BUP eller PPT, i tillegg til skole og fritidsaktiviteter, Kirkens Bymisjon støtter dette fullt ut, sett ut i fra egen erfaring i disse sakene.

I de saker hvor fylkesnemnda fatter vedtak om at foreldrene ikke skal vite hvor barnet er, bør det også vurderes om det skal være samvær i det hele tatt. Et viktig moment her, som Kirkens Bymisjon erfarer, er at barn stadig utsettes for press av biologiske foreldre til å fortelle dem hvor de bor. Det at barnet utsettes for press, eller blir instruert av andre voksne til å ikke fortelle hvor de bor, er slik Kirkens Bymisjon ser det ikke til barnets beste, og er med på å innskrenke barnets spontanitet og livskvalitet. Det kan være vanskelig for et lite barn å balansere og forstå slike sammensatte og kompliserte vurderinger som voksne har tatt. Barn er ofte spontane og innimellom forteller de fritt om skolen, aktiviteten de går på osv. I disse samtaler avslører ofte barnet selv hvor det bor, uten å forstå det selv.

Det bør presiseres i den nye barnevernsloven at i samvær hvor barnet blir skadelidende, skal hensynet til barnet komme foran foreldrenes samværsrett. Kirkens Bymisjon mener det er svært viktig at det **ikke** fastsettes samvær når dette er uheldig og skadelig for barnet. Hensynet til barnets beste bør gå foran prinsippet om retten til familieliv etter Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen artikkel 8. Barn må innimellom beskyttes fullt ut fra sine biologiske foreldre, og for enkelte barn er det svært viktig for å sikre god utvikling. Kirkens Bymisjon mener at det må sikres at barnets beste går foran retten til et familieliv.

Kirkens Bymisjon mener det er bra at forslaget legger opp til en tydeliggjøring av hva som er «sterke og spesielle grunner» for å nekte samvær.

Kirkens Bymisjon støtter at samvær og kontakt løftes ut i en egen paragraf, og at det presiseres at samværsspørsmålet skal baseres på en konkret vurdering av det enkelte barns behov, og slik styrke den rettslige stillingen til barnet.

Kirkens Bymisjon mener at departementet må jobbe for at rammene rundt samvær reguleres tydeligere, for å sikre at samvær blir til det beste for barnet. Etter vår erfaring kan det være tilfeldig hvordan samvær organiseres. Samvær må gjennomføres i lokaler som er egnet for gode opplevelser, og det kan være problematisk at tilsyn utføres av de samme som var ansvarlig for omsorgsovertakelsen.

Samvær med søsken og andre

Kirkens Bymisjons erfaring er at mange barn savner søsknene sine og spør etter dem, men at det tar svært lang tid før barneverntjenesten får arrangert et slikt samvær. Det at det nå vurderes en lovfestet rett til samvær med søsken imøtekommes svært positivt av Kirkens Bymisjon. Vi er enige i at søsken bør ha de samme rettsikkerhetsgarantiene

som foreldre. Men som departementet selv skriver i lovutkastet, er bevisstheten om at ikke alle søskenrelasjoner er gode, svært viktig å ha med seg i en slik vurdering.

Kirkens Bymisjon mener også at det er fint at det vektlegges at barnets faktiske tilknytning til søsken skal legges større vekt enn de biologiske båndene. Det er også bra at departementet påpeker at det bør vurderes om barnet bør ha rett til samvær med andre nærstående enn foreldre og søsken som barnet har hatt et etablert familieliv med. Begrepet «nære personlige bånd» ønskes velkommen fra Kirkens Bymisjon, da dette ikke er styrt av det biologiske prinsipp, men nettopp av relasjonen som personen har til barnet.

En egen plan for samvær

Kirkens Bymisjon ser det også som positivt at det foreslås at barnevernet skal ha en plikt til å utarbeide plan for hvordan samvær og kontakt skal gjennomføres. Barn må ha mulighet til å uttale seg i arbeidet med sin egen plan, utfra alder og modenhet. Det at planen også kan omfatte samvær og kontakt med andre personer som barnet har en nær tilknytning til gjør at nettverket blir bedre kartlagt og samværsomfanget blir mer synlig og tydelig.

Det er viktig at kartlegging av samværsordning skjer før det utføres samvær. Dette bør skje rimelig raskt etter omsorgsovertagelsen. Nå igangsettes samvær først. Det er først i etterkant at man setter inn en sakkyndig, og det tar tid før man eventuelt beslutter hvordan samværene skal være framover.

Det er bra at departementet har fanget opp behovet for økt kompetanse om samvær, og økt oppfølging av barn og samværsberettigede både før, under og etter samvær. Utfra egen erfaring ved å tilrettelegge for ca. 3500 samvær med tilsyn per år på landsbasis mener Kirkens Bymisjon dette er en viktig prioritering.

Departementets forslag om å lovfeste at barneverntjenestene kan legge til rette for mer samvær enn det som er fastsatt av fylkesnemnda, med mindre dette er i strid med fylkesnemndas vedtak er positivt. Selv om dette ikke er en endring fra tidligere, vil det nå bli en større bevissthet rundt dette.

Kirkens Bymisjon mener at det bør legges inn i loven en plikt til at foreldre får veiledning i forkant, under og etter samvær. Kirkens Bymisjon har inntrykk av at oppfølging av biologiske foreldre i dag nedprioriteres av barneverntjenesten til tross for at dette er noe de skal og bør prioritere.

Utvidet sperrefrist for gjenopptakelse

Kirkens Bymisjon støtter departementets forslag om å utvide sperrefristen for private parter fra ett til to år i saker om samvær. Vi mener dette vil være til barns beste, og være med på å skape mer ro og stabilitet rundt barnet. Det er viktig at barnet skånes for unødige prosesser som en gjenopptakelse av saken representerer. Dette fører som departementet skriver til usikkerhet hos barnet som er i en ny omsorgssituasjon og skal etablere seg i denne.

Kapittel 12 Oppfølging av barn og foreldre

Kirkens Bymisjon mener det er essensielt både for barnets beste og for foreldrene at foreldrene så raskt som mulig etter en omsorgsovertakelse får tilbud om et ordentlig støttetilbud. Kirkens Bymisjon mener at departementet burde jobbet videre med støttepersonordning som kan bistå foreldrene, i tillegg til andre støtteordninger.

Kirkens Bymisjon mener det er viktig at man jobber videre med hvordan støtteordningen for foreldre kan være. Vi har gode erfaringer med samarbeid på tvers av det offentlige og det frivillige, når det gjelder gjensidig utveksling av erfaringer og kompetanse. Mye tyder på at det framover bør satses mer på å utvikle ulike former for foreldrestøtte i familievernnet for foreldre med minoritetsbakgrunn og barn under barnevernets omsorg, samtidig som det har vist seg særlig vanskelig å nå fram med tiltaket til denne gruppen foreldre. Samarbeidsprosjektet mellom Enerhaugen familievernkontor og Primærmedisinsk verksted, Kirkens Bymisjon viser at et tett samarbeid med frivillige organisasjoner med fokus på interkulturell kommunikasjon og brobygging både kan styrke og lette familievernets nye mandat knyttet til foreldrestøtte.

Kapittel 13 Fosterhjem

Forsvarlig omsorg i fosterhjem

Departementet foreslår å lovfeste barns rett til forsvarlig omsorg i fosterhjemmet, at fosterforeldrene kan gis klageadgang på vedtak om flytting fra fosterhjemmet, og å forskriftsfeste fosterforeldrenes plikt til å gjennomføre generell opplæring. Dette støtter vi.

Departementet foreslår heller ingen endring i dagens tilsynsordning (s.188). Dette støtter vi.

Departementet foreslår et eget kapittel om fosterhjem i loven for å synliggjøre fosterforeldrene og deres stilling i loven. Det støttes. Å fremheve fosterforeldrenes rett til nødvendig råd og veiledning støttes også. Dette vil kunne forebygge «sprekk» i fosterhjem og gi en større trygghet i hverdagen for fosterfamilien og -barna. En forutsetning er at det gis god og relevant veiledning basert på fosterfamiliens behov og at det tilføres tilstrekkelig med ressurser til dette arbeidet, både på kommunalt og statlig nivå.

Vår erfaring er at barn som i dag søkes inn i familiehjem har flyttet mange ganger mellom ulike tiltak og fosterhjem før de er ti år. Dette er barn med komplekse og sammensatte utfordringer. De trenger fosterforeldre som «ser bak», forstår og klarer å møte barnet på en omsorgsfull og god måte. Vi støtter departementets forslag om en bestemmelse som regulerer at barnet skal få forsvarlig omsorg i fosterhjemmet, skal behandles hensynsfullt og med respekt for sin integritet, og selv kunne bestemme i personlige spørsmål så langt som mulig (s.193). Det forutsetter at barnet er trygg på å

forbli i samme fosterhjem så lenge behovet er der, og at tiltaket er sterkt nok lenge nok. Forsterkningstiltakene bør evalueres regelmessig. Dersom barnet fungerer bedre etter en stund, er det vår erfaring at det skjer fordi tiltakene fungerer. Det kan da være lett å tenke at tiltakene kan trappes ned. Dette må vurderes nøye ut fra barnets historie, nåværende fungering og antatt videre utvikling.

Vi støtter at det ikke skal være lov med tvangsbruk i fosterhjem (s.193), men det bør gis retningslinjer for hvordan barn og ungdom med grenseoverskridende atferd skal møtes også i fosterhjem.

Opplæring av fosterforeldre

Vi støtter departementets beskrivelse av at dagens PRIDE-opplæring fungerer godt, og at det bør innføres et krav om at fosterforeldre skal ta imot generell opplæring før barnet flytter inn.

Departementet skriver videre at opplæringen kan bidra til å kartlegge fosterhjemmets ressurser og svakheter, som vil kunne gi bedre matching mellom fosterbarn og fosterhjem, og mer tilpasset oppfølging av fosterhjemmet etter at barnet har flyttet inn (s.197). Vår erfaring er at grundig opplæring og godkjenning er en forutsetning for at fosterforeldrene skal være så godt forberedt som mulig på oppdraget.

Departementet skriver at flere barn med store oppfølgingsbehov i større grad nå enn tidligere bor i fosterhjem, som en følge av vridning i tiltaksbruken. Kirkens Bymisjon støtter departementets vurdering av at dette styrker behovet for en grunnleggende opplæring om hva det vil si å være fosterforeldre (s.197). Vi vil i denne sammenheng påpeke at faren for «sprekk» blir større dersom det stilles for store forventninger til hvilke utfordringer familier kan håndtere i et privat hjem. Vår erfaring er at ikke alle barn har forutsetninger for å mestre å bo i en familie, selv om fosterforeldrene har fått en grundig og god opplæring og er godt forberedt. Disse barna har det bedre i institusjon.

Kapittel 14 Barnevernsinstitusjoner m.m.

Departementet beskriver at det er få barn som oppholder seg på en barnevernsinstitusjon, og at disse barna har store og komplekse behov.

Kirkens Bymisjon støtter departementets forslag om nye bestemmelser som skal tas inn i loven /flyttes fra forskrift til lov:

- Presisering av at enhver barneverninstitusjon skal gi barn som oppholder seg på institusjonen forsvarlig omsorg og behandling
- Barns rettigheter under opphold på barneverninstitusjon
- Tydeliggjøre institusjonens ansvar for forebygging av tvang
- Generelle vilkår for bruk av tvang
- Saksbehandling og klage over brudd på barns rettigheter
- Generelle krav til barneverninstitusjoner

- Lovfeste krav om at statlige institusjoner skal godkjennes
- Gi institusjonen tydeligere hjemmel til å kartlegge barn under opphold på institusjon

Kvalitet i barnevernsinstitusjoner

Departementet foreslår en ny bestemmelse om overordnede krav til barneverninstitusjoner, og at enhver institusjon skal være godkjent av barne- ungdoms- og familieetaten. Dagens godkjenningsordning er etter vår erfaring grundig og god, og vi støtter at alle barneverninstitusjoner må godkjennes før de kan benyttes som tiltak.

Departementet beskriver at en av utfordringene i institusjonsbarnevernet er riktig bruk av private aktører. Vi vil her presisere at det er forskjell på private kommersielle aktører og private ideelle aktører, som ikke har profitt som motiv.

Rettigheter og bruk av tvang

Kirkens Bymisjon støtter departementets vurdering av at dagens regler bør tydeliggjøres, samt en presisering av at det i utgangspunktet ikke skal brukes tvang mot barn, og at ansatte på barneverninstitusjoner skal benytte seg av virksomme faglige metoder for å forebygge og så langt som mulig unngå tvang.

Vi støtter en fortsatt streng regulering av når tvang skal være lov.

Kirkens Bymisjon støtter departementets forslag om at barn og foreldre kan henvende seg til Fylkesmannen også med bekymring om institusjonsdriften som ikke knytter seg direkte til rettigheter eller tvang.

14.5 Godkjenning og kvalitetssikring av barneverninstitusjoner

Vi støtter departementets forslag om at også statlige institusjoner skal godkjennes etter samme vilkår som private institusjoner og at godkjenningsmyndigheten fortsatt skal ligge i Bufetat. Videre støtter vi forslaget om at godkjenningsordningen skal ligge på regionalt nivå, men ikke at den legges til kun en av Bufetats regioner. Vi er skeptiske til en slik sentralisering. Det kan føre til lengre ventetid på godkjenning og lokale forhold som kan ha betydning for godkjenningen kan bli undervurdert.

Kartlegging ved opphold på institusjon

Departementet foreslår en hjemmel for å kartlegge barn under opphold på barneverninstitusjon. Slik som departementet beskriver er kartlegging en del av institusjonens ansvar for å gi barna forsvarlig omsorg og behandling.

Kirkens Bymisjon støtter at dette hjemles i lov. Det tydeliggjør hva som ligger i institusjonens ansvar.

Særskilte merknader knyttet til nasjonale minoriteter

- med bakgrunn i våre erfaringer knyttet til Romano Kher – romsk kultur og ressurscenter

Norge er et mangfoldig samfunn, med urfolk, nasjonale minoriteter og stadig flere barn som har tilknytning til flere land. Vi finner det derfor svært positivt at det nå foreslås en ny barnevernslov som i større grad er tilpasset mangfoldet vi har i samfunnet. Vi finner særlig positivt at det foreslås en ny overordnet bestemmelse i §1.9 som understreker at barnevernet skal ta hensyn til barns kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn på alle stadier av en barnevernssak, ikke bare når det gjelder fosterhjems plassering. Når det er sagt, mener vi de særlige forpliktelsene Norge har ovenfor nasjonale minoriteter ikke vektes nok i den nye loven.

Rettighet som nasjonal minoritet

Per i dag vet vi, basert på kvalitativ kunnskap at opp mot 40 barn med rombakgrunn er under barnevernets omsorg. For en minoritet bestående av mellom 500-700 personer er dette et antallet alarmerende høyt og det foreligger en reell fare for at den omfattende bruken av omsorgsovertakelse kan ha assimilerende konsekvenser både for enkeltpersonene dette gjelder, men også for gruppen som helhet.

I henhold til Europas rammekonvensjon om beskyttelse av Nasjonale minoriteter og i barnekonvensjonen artikkel 30 *skal barn som tilhører etniske, religiøse eller språklige minoriteter eller en urbefolkning, ikke nektes retten til sammen med andre medlemmer av sin gruppe å leve i pakt med sin kultur, bekjenne seg til og utøve sin religion, eller bruke sitt eget språk.* Per i dag vet vi at det er svært mange barn med rom-bakgrunn som er helt eller delvis avskåret fra sin kulturelle bakgrunn og sitt kulturelle nettverk fordi de er bosatt i norske fosterhjem og fordi det ofte vurderes som barnets beste å ikke ha lite eller ingen kontakt med sitt tidligere nettverk. Fordi språket romanes snakkes av svært få mennesker i Norge og det finnes lite nedskrevet tekst på romanes, er en alvorlig konsekvens at mange barn mister sitt morsmål og kulturell identitet. Dette kan videre fører til utfordringer med å tilbakeføre barnet til egen familie dersom situasjonen tillater det og det kan bli vanskelig for barnet å reintegreres i miljøet etter myndighetsalder.

Vi mener det er viktig at den nye barnevernsloven gjenspeiler det særskilte vernet nasjonale minoriteter har i Norge. Formuleringene i den nye barnevernsloven, der ordet "hensyn" vektes, mener vi er relativt svak sett i sammenheng med formuleringene i barnekonvensjonen og urfolkskonvensjonen. Vi mener det derfor er grunn til å stille spørsmål om rettighetene er for svakt fortolket i den nye barnevernloven i forhold til kravene i de internasjonale menneskerettighetene.

Fosterhjem med samme kulturelle bakgrunn

Ut ifra vår kunnskap finnes det per i dag ingen kvalifiserte fosterhjem i rom-miljøet. En av hovedårsakene til dette mener vi handler om at få romske familier kan etterkomme de formelle kravene som stilles for å kvalifiseres som fosterhjem. Konsekvensen er derfor at de fleste barn med rom-bakgrunn bosettes i norsktalende fosterhjem uten daglig tilgang til egen kulturelle bakgrunn og språk.

Vi mener at barnevernet må tillegges et tydelig ansvar for at barn som tilhører en nasjonal minoritet får tilgang til sine rettigheter som nasjonal minoritet. Dette sikres best ved at barna, dersom det ikke er tungtveiende grunner mot det, bosettes i fosterhjem med samme kulturelle bakgrunn som dem selv. I minoritetsmiljøer der det ikke finnes kvalifiserte fosterhjem, mener vi at barnevernet må ha en forpliktelse til å aktivt jobbe for rekruttering og kvalifisering av potensielle fosterhjem. Med tilpasset opplæring og god oppfølging mener vi det vil være mulig å rekruttere fosterhjem også i miljøer hvor det pr i dag er få eller ingen.

I denne sammenhengen må barnevernet være forpliktet til å jobbe kultursensitivt, løsningsorientert og være aktivt deltakende for å finne gode løsninger. I tillegg mener vi det må foretas andre vurderinger av potensielle fosterhjem, sett opp mot hva som er det enkelte barns behov, herunder retten til å kjenne eget språk og egen kultur i egenskap av å være del av en nasjonal minoritet. Vi mener en slik fleksibilitet vil være i tråd med barnevernets mandat om å jobbe for fosterhjem i barnets familie og nettverk.

I tilfeller der barnet ikke kan plasseres i et fosterhjem med samme kulturelle bakgrunn som seg selv og det ikke er mulighet for barnet å kontakt med sitt kulturelle miljø, mener vi barnevernet må ha et lovfestet ansvar i å tilrettelegge for at barnet kan få tilgang til egen kultur og språk gjennom andre kanaler og kontaktflater. Dette kan for eksempel være organisasjoner eller andre kompetansenettverk. Her må barnevernet vise fleksibilitet og vilje til å finne gode løsninger.

Forskrift om ivaretagelse av språklige og kulturelle rettigheter

Det er gitt enkelte regler i forskrift til barnevernloven som særskilt ivaretar samiske barns språklige og kulturelle rettigheter (5.5.3.4). Etter dagens fosterhjemsforskrift § 8 skal kommunen føre tilsyn med at barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn ivaretas på hensiktsmessig måte når barn er i fosterhjem, herunder samiske barns rett til å ivareta språk og kultur.

I § 7 i forskrift om tilsyn med barn på institusjon fremgår det at fylkesmannen skal påse at samiske barns særlige rett til å ivareta språklig og kulturell bakgrunn følges opp på hensiktsmessig måte ut fra formålet med oppholdet og institusjonens målsetting og rammer.

Vi mener at § 7 og § 8 i fosterhjemsforskriften også skal gjelde barn med nasjonal minoritetsbakgrunn.

Bruk av kompetansenettverk og kulturelle mentorer

Flere av de nasjonale minoritetene i Norge har en historie preget av diskriminering, eksklusjon og omfattende assimilierungspress fra myndighetenes side. Barnevernet har spilt en sentral rolle i dette, noe som i stor grad har preget, og fortsatt preger tilliten mellom minoritetene og barnevernet. Vi mener det er viktig at det i barnevernsloven gjenspeiles en anerkjennelse av denne historien og hvordan den fortsatt spiller inn i møtene mellom nasjonale minoriteter, da særlig rom og romani/taterne og barnevernet.

Vi ser at barnevernssaker i romske familier ofte ender med omsorgsovertakelse og vi har en hypotese om at barnevernet går til omsorgsovertakelse raskere i disse sakene

enn i mange andre saker. Resultatet blir at barnet mister kontakt med familie og kulturelt opphav. Vi mener barnevernet særlig i møte med nasjonale minoriteter må jobbe helhetlig med hjelpetiltak i hjemmet for å sikre at omsorgsovertakelse bare skjer når det er absolutt nødvendig. Dette forutsetter at man øker kompetanse i barnevern til å møte familiene og for å få til dette må man knytte til seg ressurser som har tillit i miljøet.

Vi mener det bør foreligge klare retningslinjer knyttet til å ta i bruk kompetansenettverk i saker der barnevernsansatte har lite kunnskap eller erfaring med å møte barn og familier med nasjonal minoritetsbakgrunn. Dette mener vi vil bidra til å styrke den barnevernfaglige vurderinger og barnevernfaglig arbeidet.

Vi mener også at det bør foreligge retningslinjer knyttet til bruk av kulturelle mentorer i de minoritetsmiljøene det er tilgjengelig. De kulturelle mentorene kan bidra til å forhindre at det utvikler seg dårlige relasjoner og mistillit mellom barnevernsansatte og foreldrene og barna. I tillegg vil de bidra til å styrke den barnevernfaglige vurderinger og barnevernfaglig arbeidet.

Med vennlig hilsen

Adelheid Firing Hvamsal
Generalsekretær